

Sint Joris gilde te Moergestel:

De oudste bewaarde vermelding van dit kruisbooggilde is 1545. Een niet ondertekende copie van de 'Chaerte voor de Gilde Broeders der Schutterij van St. Georgius tot Moergestel' bevat de gebruikelijke regels: elk jaar een H.Mis op Sint-Jorisdag, deelname aan de omdracht van het O.L.Vrouwebeeld en aan de processie op Sacramentsdag. 'Wie geraakt coninck te worden van den papegaay, die sal vrij sijn met sijne coninginne'. Het gilde ontving zijn privilege op 23 april, Sint-Jorisdag. De verhouding tot 's-Hertogenbosch blijkt uit het voorschrift dat men 'een rebel ter corrigeering sal overgeeven den oude Schutte van den Bossche'. Uit de 16de eeuw is overigens niets overgebleven. De troebelen van de Tachtigjarige Oorlog (1568 - 1648) zullen hieraan niet vreemd zijn. Bovendien brandde in 1584 de kerk geheel af: eerst in 1610 werd zij herbouwd. Toch blijkt uit het bewaard gebleven 'Doodboek' van St.Joris 1697 (in perkamenten kaft), dat het gilde in de 16de eeuw een zekere bloei heeft gekend. In dit boek staan 157 namen opgeschreven door dezelfde schrijver; in latere tijden zijn er nog door een andere hand 32 namen toegevoegd. Op de eerste vier folio's komen de namen voor uit de 16de eeuw; ook een vijftal vrouwenamen komen op de lijst voor. De oudste namen zijn: Heer Dielis van Loon pastoor. Aegidius Lippen van Hoogeloon was volgens Schutjes (V, 1876,135) pastoor van Moergestel 1530-1558. Heer Goyaert Hannaerts. Schutjes l.c. noemt in 1570 een zekere Godefridus Hamart als beneficiaat van een altaar in de kerk. Heer Jan Betris pastoor. Deze was volgens Schutjes (l.c.,136) pastoor in de jaren 1599- 1603. Heer Balthasaer..... 1). Verder wordt genoemd 'Meester peter baten'. In 1590 en 1594 was een zekere Goosen Peeter Baten vorster in Moergestel 2). Kort na het Twaalfjarig Bestand (1609-1621) schijnt het gilde weer tot nieuwe activiteiten te zijn gekomen. Een inventarisatie van 1723 noemt als bezit 'de vogel met het schotelten met IO schilden'; op een schild na is dit alles bewaard gebleven en al dit zilver, dateert uit de 17e eeuw. Op de ronde patroonsplaat, 'het schotelten', staat St. Joris gegraveerd met de draak en op de achtergrond de koningsdochter met het lam. Aan de zilveren plaat hangt de halfplatte gegraveerde vogel, met vergulde kroon, snavel, halsband en poten. Rond de plaat staat als randschrift: TDESEN + VOGEL + HOORT + TOE + DE + GVLDE + BROERS + VAN + S + IORIS + TOT + MOER + GESTEL';de plaat draagt als zilvermerken het gekroonde boompje van 's-Hertogenbosch (1625 -1650), de jaarletter T (=1628) en het meesterteken, drie lelies in een hart, van de Bossche zilversmid Aert van Muers (Crooy nr 44; opgenomen in het edelsmedengilde in 1607). De vogel is niet gemerkt, draagt wel het trembleerteken en het jaartal '1628'; dit jaartal moet wel juist zijn. Uit hetzelfde jaar dateert het oudste bewaarde koningsschild: 1628 L.I.BATEN. Wapen: 2 + I klaverblad. In het Doodboek 1697 staat op f.4 'Laureys Jansse Baten' genoemd bij de overleden gildebreeders.

1643

GOYAERT ANDRISSSEN VAN VESSEM. Wapen : 2 +1 uitgerukte boom. - Een Peter Goyaerts van Vessem, te Moergestel geboren, trouwde in 1712 in tweede huwelijk te Diessen met Maria Cornelis Moonen (De Brab. Leeuw 19,1970,124).

1646

ADRIAEN DANIELSSEN DE BRESSER. Wapen: gedeeld, rechts een boom in een hart geplant, tussen A(driaen) en D(anielssen), links 2+1 molenijzer. - De familie De Bresser telde reeds in

1578 en 1580 een schepen van Moergestel; op de grafzerk van Peter Dirk de Bresser, kanunnik in de Sint - Petruskerk te Boxtel (1580 - 1634) staat in het gedeelde wapen rechts een 'dorre boom' (Over deze familie zie W. de Bakker, D.B.L. 21,1972, 126-127, 156-157; 22,1973, 119-127,129-153).

1649

GYSBRECHT IAN BROCKEN. Wapen: gedeeld, rechts een uitgerukte boom, links twee zespuntige sterren boven een keper, eronder een vierbladige bloemkroon. Het schild heeft ingeslagen knoppen.

1657

CORNELVS HANDRICK MEVSTERS. Wapen: keper, vergezeld van 2+1 takkenbos (= mutserd).
- In de 16de en 17de eeuw komen diverse malen leden van deze familie te Moergestel voor; een van hen was getrouwd met een meisje Brocken. In 1601 woonde te Moergestel Hendrik Cornelis Mutzarts (D.B.L. 6,1957,47-48; 11,1962,173; 22,1973,137). In 1565 was een zekere Cornelis Mutsaerts, zoon van wijlen Dionysius, koper van de helft van de windmolen te Moergestel; in 1661 heet Cornelius Daniels Mutsaerts en in 1663 Willem Denis Mutsaerts "molder van Moergestel" (D.B.L. 14,1965,84).

1660

BERNARD MUSTERS (i.p.v. Mutsers). Wapen: hetzelfde als 1657. Dit schild heeft dezelfde bloemenrand als dat van 1657.

1663

ANTHONY WILLEM ANSEMS. Wapen: gedeeld, rechts een geplante boom, links een ploeg. Ook dit schild heeft een bloemenrand.

1667

PETER WOVERTERS VAN SAMMEL. Wapen: gedeeld, rechts doorsneden, boven een kruisboog, beneden een bijl, links 2+1 takkenbos.

1690

GOYART IAN PULSKENS. Wapen: twee geplante bomen, een rechts, een links van een kruisboog. - Deze "CONICK" was nog in functie in 1700; hij werkte mede aan het bewaard gebleven "Aenteckenboeck", waarin o.a. de aankoop van een nieuw vaandel in 1699 vermeld staat.

De schilden van 1643, 1646, 1649, 1657 en 1660 hebben op de onderrand een kleine doorboring; mogelijk heeft er een kruisboogje aan gehangen (cf. Jolles, bij 1646). Naast het reeds genoemde Doodboek 1697, waarin ook diverse aantekeningen staan, o.a. een akte uit de 17de eeuw, is ook een ledenlijst uit 1657 bezit van het gilde. Op deze perkamenten lijst, getekend "By den Coninck In synen Raede. R. Lombaerts", staan 45 (46) namen. De eerste naam, Heer Peter van Dunne Pastoor, is er later blijkbaar bijgeschreven; deze Peter van Dunne komt ook voor in het Doodboek 1697 f.4; hij was pastoor te Moergestel 1629-1645 (Schutjes V,137). De lijst, waarop later geen andere aanvullingen zijn gedaan, begint met de naam van de koning Cornelis Hendrick Mudtsaerts. Daarna volgt de hopman, de secretaris en de vaandrig; vaandrig was toen Willem Laureyns Baten, mogelijk een zoon van de koning uit 1628. Verder zeven leden van de families Mudtsaerts, Goijaert Andriessen van Vessem (koning 1643), Adriaen Danniels de Bresser (koning 1646), Bernardt Adriaen Mudtsaerts (koning 1660) en Peter Wouters van Sammelen (koning 1667); deze laatste komt ook voor in het Doodboek 1697 f.5. Het "Aenteckenboeck" uit 1700 voor de tegenwoordige gildebroeders is gemaakt door Peter de Bresser, deken, en Goyaert Pulskens, koning. De laatste naam is "1700 Jan van Gurcum". Het boek heeft weer een perkamenten koft, die bestaat uit een oudere akte uit Moergestel. In dit boek is enige decennia later een interessante inventarisatielijst opgenomen. In 1723 op "verlooren maendaegh" bestond de gildeschat uit: "de vogel met het schotelten met 10 schilden met cralen, een partij stricken"; item: "met vier(er stond eerst "vijf") slayers" (sluiers of sjerpen?); item "den slayyer van Jacobus van den oever ons aen gecomen is met silveren fraendin (franje); item een nieu vaes; item het wimpel ofte standaer; item de trom".

1729

GOYAERT PUESKENS (=Pulskens) KONINGH VAN DEN EDELLE RIDDER S. YORIS TOT MOERGESTEL. Wapen: drie geplante bomen. Randversiering. Zilvermerk : RR boven A (= Rutger Anton Raaben; Crooy nr 122: vanaf 1712 te 's-Hertogenbosch).

1735

P V G (monogram; boven) en MVLDER (onder). Afb. huifkar met paard en tekst: DEN HEER WILT SE BEWAREN / DIE MET DE KAERRE VAREN. Randversiering. - Indien de naam Mulder geen familienaam is, kan deze koning behoord hebben tot de familie Van Geffen of Van Gurcum; Adam van Geffen staat op de ledenlijst van 1657, Jan van Gurcum in het Aanteckenboek van 1700.

1750

NORBERTUS BAARTEN CONINCK VAN ST. IORIS TOT MOURGESTEL. Wapen: geplante boom, vergezeld van 2 + 1 driebled. Randversiering. 1750 ADRIAEN KUYPERS KONINK VAN DE KRUYSSBOGH TOT MOERGESTEL. Afb. kruisboog. Schild met bloemenrand. Zilvermerk: VM (= Adamus van Mierlo; Crooy nr 134, vanaf 1745).

1763

PEETER DE ROY KONINK VAN DE GILDE VAN ST. JORIS TOT MOERGESTEL. Afb. St.Joris te paard met de draak, en kruisboog. Bloemenrand. 1773 FRANCIS MULDER KONINGH VAN ST.

JOORIS GILDE TOT MOERGESTEL. Afb. ploeger met ploeg en twee paarden. Zilvermerk: onduidelijk, waarschijnlijk VM(zie 1750).

1788

NORBART MULDER'S KONINK VAN ST. JORIS GILDE TOT MOERGESTEL. Afb. ploeger met ploeg en twee paarden. - Bloemenrand. Zilvermerk: A M (= Adamus van Mierlo; zie 1750).

Uit de 18de eeuw dateren ook enige papieren boekjes. Het "Dootboek, uitgeschreven den 2 January 1736 door Adriaen Mulders", bevat 204 namen van overledenen; de lijst begint met "Heer Dilis van Loon pastoor", die ook in het Doodboek van 1697 voorop staat. In 1749 werden vier nieuwe gildebreeders aangenomen. Uit het bewaard gebleven "Leden boek" van 1763 blijkt, dat in 1737 "Noorbertus Baaten (zonder r) Cooninck" was; hij moet wel dezelfde zijn als de koning van 1750. Uit de jaartallen, die in dit boekje zijn toegevoegd, is na te gaan welke nieuwe leden in 1727, 1728-1749 ieder jaar werden aangenomen. Daarna volgen nog enige namen uit 1750, 1751 en 1762. In verband met het raadselachtige schild van 1735 P V G kan worden opgemerkt, dat op deze 18de-eeuwse lijst ook de namen voorkomen van Hendrick Van Geffen en Corstiaan Van Gorcum; we hebben boven al aangegeven, dat o.i. een lid van een van deze families in 1735 koning was. In dit Ledenboek staat onder 1730: "Johannes hoeven, meester timmerman baes en te begraven met sijn saegs op de kist" en onder 1749 "Adriaen Cuypers" (zie schild van 1750). Een derde papieren boekje, "Doodtboek uijtgescreven 1774 door Heer Smittens, pastoor der gemeente van Moergestel" begint wederom met "Heer Dielis van Loon pastoor" en noemt als nr 93 "Laureys Jansse Baten" (koning 1628). Onder de 391 namen komen ook vaak de namen van vrouwen voor, nr 201 "Peeter de Bresser, hopman", nr 202 "jenneken de huijsvrouw". Na 1774 is door andere schrijvers deze lijst aangevuld tot in de 20ste eeuw. Uit de tijd vóór 1774 dateert "Adrianus Mulders koning", van wie een koningsschild bewaard is gebleven. Naast een sjerp van netwerk met figuren (zie inventarisatielijst van 1723 en de artikelen van A. Jansen in De Gildetrom 1973) zijn twee oude schilderijen bewaard. In het gildehuis hangt een schilderij met St.Joris te paard en de koningsdochter met een schaap; op het wapenschild met een kruisboog staat vermeld "Fait par Iacobus Lombarts 1753". Het ander schilderij, eveneens met een voorstelling van St.Joris, die de draak doodt, werd rond 1930 gerestaureerd door Ern. Grips te Vught en is gemaakt door "A. de Lelie Ao 1797"; Adriaan de Lelie werd in 1755 te Tilburg geboren en overleed te Amsterdam in 1820. In 1840 herrijst het ingeslapen gilde. De jongste notitie in het Aantekenboek van 1700 bevat een aanvulling op het "Regelement", gedateerd 23 april 1840; het betreft een boete bij afwezigheid. In dat jaar is ook weer koning geschoten.

1840

Christiaan van Dommel heeft den Konings Vogel afgeschoten op maandag den 14 September 1840 van de gilde van St.Joris te Moergestel. En Maria van Lommei, geboren van den Boer, zijne Moeder, is als Koninginne der gilde gekroond geworden op den 15 der zelfde maand September. Afb. een zwemmende zwaan in relief, gemonteerd op een groot schild met genopte rand. Merken: leeuw+2, kopje, jaarletter F (= 1840) en VR (G. van Roosmalen, 's-Hertogenbosch 1814-1842).

1859

Hendrikus Ketelaars Koning van St.Joris Gilde Moergestel. Wapen: drie geplante bomen; afb. boerderij en ploeger met ploeg en paard. Merken: leeuw+2, kopje, jrl a (=1860) en I N 39 (J. Noppen, 's-Hertogenbosch 1844-1872).

1872

Hendrikus Ketelaars, VOOR DEN TWEEDEMAAL Koning van de Güde St.Joris MOERGESTEL. Afb. St.Joris met de draak. Merken: leeuw+2, kopje, jrl o (=1873) en H H 82 (H. Hemelbach, Oisterwijk - 's-Hertogenbosch 1854-1901).

1882

Petrus Johannes Mulders van Lommei, Koning St.Joris Gilde Moergestel 15-9 "LEERLOEIER". Genopte rand.

1896

W. REIJNEN KONING VAN StJoris Gilde Moergestel 14-9. Genopte rand.

In het Doodtboeck van 1774, dat overigens tot in de 20ste eeuw is gebruikt, staat op fol. 8 v de naam van Christ v.Lommel (koning 1840) en op fol. 9 v de naam van Henricus Ketelaars (koning 1859 en 1872).

1911

ANTOON HELMER VAN HEST KONING DER GILDE VAN ST.JORIS MOERGESTEL 11-9. Afb. St.Joris met de draak binnen een lauwerkrans, en een kruisboog. Genopte rand. Geen merk.

1929

JOHANNES CORN. ROOZEN, KONING DER GILDE VAN ST. JORIS MOERGESTEL 5-8. Afb. dezelfde als 1911. - Merk: I (= inlands zilver).

1945

J.W. OP 't HOOG, 2 Juli KONING GESCHOTEN GILDE St.JORIS MOERGESTEL. Afb. Schutter met kruisboog mikkend op de vogel op de schutsboom; op de achtergrond een kerk en een huis. Merken: leeuw+2, kopje+K, jrl M (=1947) en J4P (J. Pennings, 's-Hertogenbosch).

1954

WANNEER COBA'S ZEVEN ZONEN
IN GESTEL BLIJVEN WONEN,
ZAL, HOOP IK, EEN VAN HEN
EENS KONING ZIJN, ZOALS IK BEN.
MARTINUS VAN DE WOUW
JACOBA TROMPENAARS
DE KONINGSVOGEL GESCHOTEN 5 JULI GILDE ST.JORIS MOERGESTEL.
Merken: leeuw+ II, kopje+ K. jrl T (=1954) en JH 14 (J.Heeren, Tilburg).
Nota: Over het oude Moergestelse geslacht Trompenaers is de genealogie gepubliceerd door L.W.Trompen in D.B.L.1968, 171-182.

1960

MARTINUS V.D. WOUW KEIZER GESCHOTEN 4 JULI GILDE ST.JORIS MOERGESTEL. -
DRIEMAAL KONING, SCHONE ZAAK. DRIEMAAL SCHOOT DE KONING RAAK. JOEG DE VOGEL
VAN HET IJZER. HULDE AAN DE GILDEKEIZER. Merken: leeuw+II, kopje+K, jrl a (=1960)
en JH 14 (zie 1954).

1960

Joh. M. OP 'T HOOG EN H. P. Diepstraten, Koning geschoten 4 Juli Güde St.Joris Moergestel.
Afb. standaardruiter te paard met standaard. Merken: leeuw+II, kopje+K, jrl a (=1960) en
JH 14 (zie 1954).

1966

Joh. M. Op 't Hoog-Diepstraten, Koning voor de tweede maal, Gilde St.Joris Moergestel 2 Juli.
Merken: leeuw+II, kopje+K, jrl g (=1966) en J2A (J.Andriessen, Helmond).

1968

Antonius C.M. Moarman, Koning Gilde St.Joris Moergestel 5 Aug. Merken: leeuw+II,
kopje+K, jrl i (=1968) en J2A (zie 1966).

1971

J.W. Op 't Hoog-Wolfs, KONING, Gilde St.Joris Moergestel 5 Juli. Afb. langgevelboerderij.
Merken: leeuw+II, kopje+K, jrl l (=1971) en J2A (zie 1966).

1975

C. de Laat-Kennes, KONING Gilde St.Joris Moergestel 7 Juli. Afb. timmerman aan werkbank.
Merken: leeuw+II, kopje+K, jrl p (=1975) en J2A (zie 1966).

Op de laatste bladzijde van het Doodboek 1774 staat de voorlaatste koning uit 1971 nog
bijgeschreven, Josephus Wilhelmus op 't Hoog. Dit boek bevat tenslotte ook het (getypt) "Sint

Joris lied", 20 strofen telkens van vier regels). Zo heeft dit Sint-Jorisdigle een kostbare schat van gegevens, zilver, schilderijen enz. van meer dan vier eeuwen weten te behouden. We mogen hen daar uiterst dankbaar voor zijn.

1. Heer Balthasar, zoon van Peter Corstiaens wordt in 1588 als kapelaan te Moergestel genoemd: Moergestel R. 300, 104.
2. Moergestel R.300, passim; R.301,125; med. W.de Bakker.

* De foto's van de gilde schilden zijn van C.Aarts te Oisterwijk. Onze dank gaat ook uit naar de heren W.A. Rijnen, hoofdman, en C. de Laat, koning, die ons oude documenten en schilden ter bestudering afstonden, (redactie).

(bron: De Kleine Meijerij 1976 jaargang 27 blz. 49)